

ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 57 0 Пс 126362 23 Рев
Бања Лука, 25.7.2023. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Тање Бундало као предсједника вијећа, Горјане Попадић и Виоланде Шубарић као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља Р.Н., власника СЗР Р. А., кога заступа П.Х., адвокат из Б.Л., против туженог Б. д.о.о. П., кога заступа Ђ.Б., адвокат из П., ради утврђења и побијања, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 126362 22 Пж 2 од 19.12.2022. године, на сједници одржаној 25.7.2023. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се дјелимично усваја, пресуда Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 126362 22 Пж 2 од 19.12.2022. године се укида у дијелу којим је одлучено о захтјеву за утврђење да купопродајни уговор од 18.4.2018. године нема дејство у односу на тужитеља и у погледу одлуке о трошковима поступка те се предмет у том дијелу враћа другостепеном суду на поновно суђење.

У преосталом дијелу (којим се побија одлука о захтјеву за брисање туженог из јавних евиденција) ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 126362 22 Пс 3 од 09.6.2022. године одбијен је тужбени захтјев тужитеља којим је тражио да се утврди да купопродајни уговор закључен дана 18.4.2018. године између туженог и Ј.с. д.о.о Л. нема правно дејство у односу на њега и то у мјери која је потребна да он намири своје потраживање у износу од 113.351,80 КМ са припадајућом каматом, те да се изврши брисање туженог као власника некретнина које су биле предметом тог уговора. Тужитељ је обавезан да накнади туженом трошкове спора у износу од 5.948,25 КМ.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 126362 22 Пж 2 од 19.12.2022. године жалба тужитеља је одбијена и првостепена пресуда потврђена.

Против другостепене пресуде тужитељ је изјавио ревизију због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се оспорена пресуда преиначи или укине и предмет врати на поновно суђење.

Тужени је у одговору на ревизију оспорио наводе ревизије и предложио да се иста одбије.

Ревизија је дјелимично основана.

Тужбом се тражи утврђење да уговор о купородаји некретнина кога су закључили тужени и Ј.с. д.о.о Л. дана 18.4.2018. године нема правно дејство у односу на тужитеља и то у дијелу потребном за намирење његовог потраживања које има према Ј.с. д.о.о Л. у износу од 113.351,80 КМ са припадајућом каматом, те брисање туженог као власника некретнина које су биле предметом тог уговора у јавним евиденцијама.

Према утврђеном чињеничном стању, правоснажном пресудом из 2018. године Ј.с. д.о.о Л. је обавезан да тужитељу исплати износ од 113.351,80 КМ и да му накнади трошкове спора у износу од 6.666,24 КМ, све са законском затезном каматом; тужитељ је 2019. године поднио приједлог за извршење ради наплате тог износа; у извршном поступку тужитељ је успио да наплати само износ од 1.251,00 КМ и то продајом аутомобила, док преостали дио потраживања у износу од 120.018,04 КМ није успио да наплати обзиром да су сви рачуни Ј.с. д.о.о Л. били блокирани, а исти није имао ни непокретну имовину обзиром да је дана 18.4.2018. године продао туженом своју пословну зграду за купопродајну цијену од 450.246,57 КМ, због чега је извршни поступак против њега обустављен; на темељу наведеног купопродајног уговора тужени се у јавним књигама укњижио као власник продатих некретнина са 1/1 дијела; тржишна цијена тих некретнина је процијењена у износу од 591.000,00 КМ.

Нижестепени судови су одбили тужбени захтјев, сматрајући да тужитељ није доказао да је Ј.с. д.о.о Л. наведени купопродајни уговор закључио с намјером да оштети тужитеља и да је тужени био несавјестан приликом закључења тог уговора, а од исплаћене купопродајне цијене је остало довољно новца да се намири потраживање тужитеља.

Схватања нижестепених судова се за сада не могу прихватити као правилна.

У конкретном случају се ради о институту који је познат још у римском праву под називом паулијанске тужбе (*actio Pauliana*). Сврха ове тужбе је да заштити повјериоце од несавјесних или немарних дужника. Члан 280. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85 и 57/89 те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, даље: ЗОО) говори о општим претпоставкама побијања, док су посебне претпоставке побијања набројане у члану 281. ЗОО.

Да би побијање успјело морају се стећи све опште претпоставке с једном од посебних, а уз то да и странке у спору буду активно и пасивно легитимисане (тј. да је потраживање тужитеља доспјело и да тужени има својства која траже ст. 2. и 3. члана 283. ЗОО). Терет доказивања свих тих елемената побијања пада на повјериоца који подиже тужбу за побијање.

Нижестепени судови су правилно закључили да је спорно потраживање тужитеља доспјело за исплату. Међутим, они сматрају да нема доказа да је

дужник Ј.с. д.о.о Л. инсолвентан, а другостепени суд, штавише, изражава мишљење да тужитељ своје потраживање може наплатити из цијене добијене продајом пословне зграде. При томе, ови судови губе из вида да у извршном поступку тужитељ није могао да оствари своје потраживање јер су сви рачуни Ј.с. д.о.о Л. били блокирани, а исти није имао ни некретнине чијом продајом би се могао намирити тужитељ (који је извршењем на покретној ствари намирен само у незнатном дијелу). За неуспјех извршења одговорност сноси Ј.с. д.о.о Л. који је располагао некретнином из које би се тужитељ могао наплатити и тако истога изиграо одн. нанио му штету.

Појам правне радње која се побија паулијанском тужбом обухвата све поступке дужника којима се његова имовина умањује, а то је користило неком трећем лицу. Битно је да је услјед радње која се побија објективно дошло до негативне промјене у дужниковој имовини тј. да је она смањена одн. да је услјед ње намирење повјериоца осујећено или отежано. Необорива је законска претпоставка (*praesumptio iuris et de iure*) да оштећење повјериоца постоји увијек када услјед извршења побијане правне радње дужник нема довољно средстава да намири потраживање повјериоца, што значи да лице против кога се подиже тужба (противник побијања) не може доказивати супротно.

Теретно располагање као правна радња у смислу одредаба о побијању поклапа се с појмом теретног располагања из опште теорије облигација. ЗОО не захтијева да теретно располагање буде учињено у намјери да се повјериоци оштете, он се задовољава тиме да на страни дужника постоји само знање одн. свијест да таквим располагањем наноси штету својим повјериоцима. На тај начин је олакшан успјех тужбе за побијање. Не захтијева се каузална веза између субјективне представе о оштећењу и објективног оштећења повјерилаца, довољна је њихова коегзистенција. Судови морају да пођу од претпоставке да један нормалан човјек зна да располагањем којим умањује своју имовину штети своје повјериоце, поготову ако је већ инсолвентан или ако инкриминисаним располагањем проузрокује своју инсолвентност.

Околности којима се доказује скривљено незнање дужника су најчешће изузетно повољна садржина теретног располагања у корист трећег лица (овдје: тужени) и уопште упадљиво мања вриједност примљене противчинидбе. Иначе, ово скривљено незнање мора да постоји у тренутку предузимања теретног располагања које је предмет побијања. У овом случају нижестепени судови нису правилно оцијенили чињеницу да је спорна некретнина продата туженом по знатно нижој цијени од њене тржишне вриједности. При томе нису цијенили ни чињеницу да нема доказа да је купопродајна цијена уопште и исплаћена (provedени су само докази да је нотар који је сачинио спорни уговор уплатио одређене новчане износе на рачун Ј.с. д.о.о Л. и овлаштене банке, али не и доказ да је тужени претходно те износе пренио на рачун нотара).

За побијање теретних располагања није довољно да је само дужник знао или могао знати да побијаним располагањем наноси штету свом повјериоцу. Треће лице (противник побијања) такође мора то знати одн. на његовој страни треба постојати скривљено незнање. Циљ закључења купопродајног уговора је да купац стекне право својине на купљеној ствари, а у конкретном случају уговором је предвиђена могућност да продавац Ј.с. д.о.о Л. у одређеном року

може поново откупити продату непокретност, коју чињеницу су нижестепени судови пропустили да оцијене, иако она има значаја за одлуку у овом спору.

Побијању није сврха, као код поништаја или рушљивости правних послова по општем грађанском праву, да се огласи за неважећу цијела правна радња и према свим лицима, него да се прогласи без дејства само према повјериоцу који исту побија и само у мјери потребној за његово намирење (члан 284. ЗОО). Према свим осталим лицима побијана правна радња остаје на снази. Тако се дејство побијања састоји у релативној неважности правне радње, неважности која не дејствује ретроактивно. Побијање је објективно ограничено на оно што је услијед правне радње отуђено из дужникове имовине. Тужени је у овом случају стекао право својине на предмету побијања и усвајањем побојне тужбе он то право не губи, а тужитељ само има право да захтијева од суда да се тужба забиљежи у земљишној књизи. Стога су нижестепени судови правилно судили када су одбили дио тужбеног захтјева којим је тражено брисање права својине туженог у јавним евиденцијама.

На основу изложеног овај суд је, сходно чл. 248. и 250. ст. 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске” број 58/03 до 61/13), одлучио као у изреци.

Предсједник вијећа
Тања Бундало

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић